

ЖТН АР19676553 2023-2025 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН "ҚҰСТАРДЫҢ АСА ҚАУІПТІ ВИРУСТЫҚ АУРУЛАРЫН ЭПИДЕМИОЛОГИЯЛЫҚ МОНИТОРИНГІЛЕУ ЖӘНЕ БАЛАУДЫҢ ЗАМАНАУИ ҚҰРАЛДАРЫН ӘЗІРЛЕУ".

Жоба жетекшісі: Бурашев Е. Д., PhD

Зерттеу нысаны

Құс тұмауы вирусы мен Ньюкасл ауруы бойынша эпидемиологиялық деректер, сондай-ақ жоғарыда аталған инфекцияларды зертханалық диагностикалауға арналған мультиплексті ПТР сынақ жүйесі

Мақсаты

Бұл жобаның мақсаты Қазақстан аумағында жоғары патогенді құс тұмауы (ҚТ) және Ньюкасл ауруы (НА) сияқты жіті вирустық аурулардың эпидемиологиялық мониторингін жүргізуге бағытталған кешенді іс-шараларды жүргізу, сондай-ақ кейіннен молекулалық-биологиялық қасиеттерін зерделеу және бөлінген штаммдарды сақтау арқылы оларды диагностикалау үшін нақты уақыттағы мультиплексті ПТР әзірлеу болып табылады.

Күтілетін нәтижелер

Жобаны іске асыру нәтижесінде экспедицияның үлгілерді жинау бағытын одан әрі айқындай отырып, құстардың көші-қоны жөнінде егжей-тегжейлі ақпарат бере отырып, Қазақстан аумағында құстардың вирустық ауруларына мониторинг жүргізілетін болады. Патологиялық материалдар (мұрын-жұтқыншақ шайындылары, қан сынамалары, бауыр, өкпе, ми және т.б.) іріктеліп алынады және ДДҰ ұсынымына сәйкес БҚПҒЗИ-ға жеткізіледі, сондай-ақ сау, ауру және өлі құстардан биологиялық материалдар жинау жоспарлануда. ГАЗ технологиясы арқылы ҚР аумағында құс ауруларының таралу картасы құрылады. Қазақстанның әртүрлі өңірлеріндегі жабайы және үй құстарынан оқшауланған ҚТ және НА вирустары қазіргі заманғы молекулалық әдістердің көмегімен олардың биохимиялық және молекулалық-генетикалық қасиеттері тұрғысынан зерттелетін болады. ҚТ және НА вирустарының штамдары нақты уақыттағы ПТР және электронды микроскопия арқылы анықталады.

• ҚТ және НА вирустарының тазартылған вирустық препараттарының морфологиясын зерделей отырып, сондай-ақ алынған штаммдардың патогенділігі мен биологиялық белсенділігін айқындай отырып, Қазақстанның әртүрлі өңірлерінен жабайы және үй құстарынан ҚТ және НА вирустарының жаңа штаммдары бөлінетін болады. ҚТ және НА вирустарының таралу жолдарын зерттеу кезінде генетикалық зерттеулердің деректері пайдаланылатын болады.

• Қазақстан аумағына ҚТ және НА вирусын енгізудің ықтимал жолдарын анықтау. Маңызды гендер жасалады. Реттіліктен кейін алынған тізбектер GenBank дерекқорында жарияланады. Алынған тізбектерді талдау белгілі бір клайдқа филогенетикалық туыстық пен қатынасты анықтауға мүмкіндік береді.

• Қазақстан Республикасының аумағында оқшауланған ҚТ және НА вирустарының жаңа штаммдарының генотиптік құрылымы айқындалатын болады. Геномдық нуклеотидтер тізбегін GenBank дерекқорына жүктеу және ресімдеу отандық және шетелдік мақалаларды, тезистер мен патенттерді жариялау. А және В тұмауы вирусының кіші түрлерін ПТР-НУ (нақты уақыттағы кері транскриптаза ПТР) әдісі арқылы, қднқ (комплементарлы ДНҚ) алдын ала әзірленуімен анықтау үшін сынақ жүйесі әзірленіп, тәжірибеге енгізілетін болады.

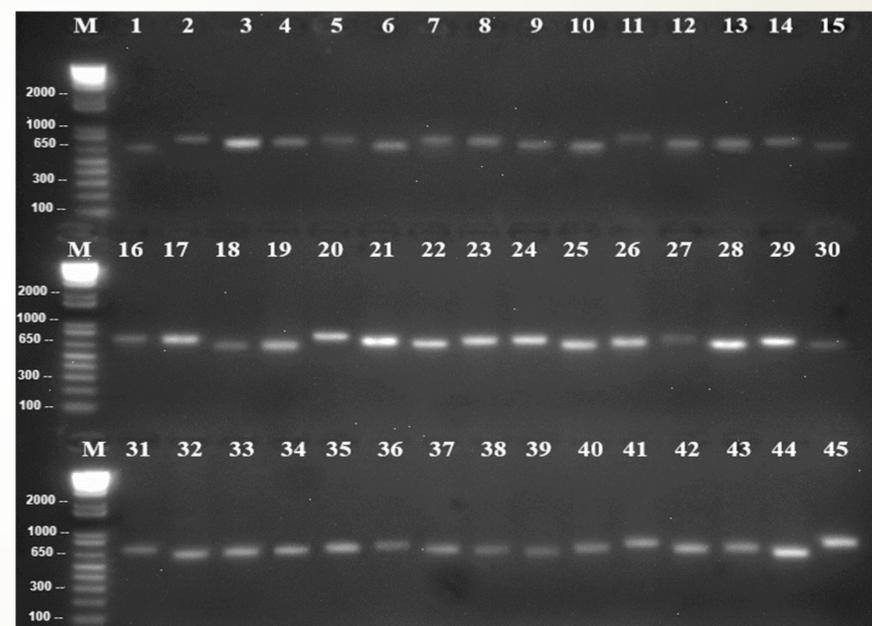
• Әзірленген сынақ жүйесі жоғары сезімталдық пен ерекшелікке ие болады, бұл сынақ жүйесін тәжірибеде сәтті пайдалануды қамтамасыз етеді. Денсаулық сақтау министрлігі мен ауыл шаруашылығы министрлігінің әзірленген диагностикалық анықтамалық тест-жүйесін пайдалану жоспарлануда. Тест-жүйені әзірлеу отандық диагностикалық құралдарды өндіруді бастайды, бұл Қазақстан Республикасының биологиясы мен биотехнологиясы бағытында инновациялық дамудың тетігі болады.

• Жұмыс нәтижелері әлеуетті пайдаланушылар, ғалымдар қауымдастығы және жалпы жұртшылық арасында қолжетімді болады. Осы жобаны орындау барысында алынған зерттеу нәтижелерін нөлдік емес импакт-факторы бар рецензияланатын шетелдік ғылыми басылымдарда жариялау жоспарлануда – Web of Science базасының Science Citation Index Expanded индекстелетін және

• (немесе) Scopus базасында кемінде 50 (елу) citescore бойынша процентілі бар рецензияланатын ғылыми басылымдарда кемінде 3 (үш) мақала және (немесе) шолулар, рецензияланатын шетелдік немесе отандық басылымда кемінде 2 (екі) мақала немесе шолу, ҒЖБССҚК ұсынған, халықаралық конференция материалдарының жинақтарындағы 1 (бір) тезис, сондай-ақ өнертабысқа 1 (бір) отандық патент.

Жарияланымдар тізімі

Осы жобаны орындау барысында алынған зерттеу нәтижелерін нөлдік емес импакт-факторы бар рецензияланатын шетелдік ғылыми басылымдарда жариялау жоспарлануда – Web of Science базасының Science Citation Index Expanded индекстелетін және (немесе) Scopus базасында кемінде 50 (елу) citescore бойынша процентілі бар рецензияланатын ғылыми басылымдарда кемінде 3 (үш) мақала және (немесе) шолулар, рецензияланатын шетелдік немесе отандық басылымда кемінде 2 (екі) мақала немесе шолу, КОКСНВО ұсынған, халықаралық конференция материалдарының жинақтарындағы 1 (бір) тезис, сондай-ақ өнертабысқа 1 (бір) отандық патент.

Байланыстары: 8(72636)7-22-28